

**КОМІСІЯ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ ЯК ОСНОВНИЙ
РОЗРОБНИК ПРОЕКТІВ НОРМАТИВНИХ АКТІВ
ПОВСТАНСЬКОГО РУХУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ
СВІТОВОЇ ВІЙНИ**

В період розбудови всіх сфер життя української незалежної держави великий інтерес становлять її витоки. Одним із важливих етапів боротьби за українську незалежну державу була діяльність Організації українських націоналістів (далі — ОУН).

ОУН була заснована 3 лютого 1929 року, але офіційну реєстрацію їй вдалося здобути лише 24 вересня 1993 року, через 64 роки після заснування та через 2 роки після здобуття незалежності України. Виникла вона унаслідок об'єднання Української військової організації та декількох студентських націоналістичних спілок, таких як Союз української націоналістичної молоді, Ліга українських націоналістів, Група української національної молоді. Головною метою ОУН було встановлення незалежної соборної національної держави на всій українській етнічній території.

Дослідженням діяльності ОУН присвячені праці С. Бандери, Г. Гончарука, М. Посівнич та ін.

В цій статті я ставлю за мету зупинитись на проектах законодавчих актів майбутньої незалежної української держави.

Однією з структурних одиниць організації українських націоналістів була Комісія державного планування (далі — КДП). КДП ОУН існувала у 1939-1941 роках. До складу цієї Комісії входили переважно українські вчені з середовища вищих українських закладів у Чехословаччині. Керував КДП ОУН заступник Голови Проводу українських націоналістів О. Кандиба (О. Ольжич). Комісія підготувала кілька блоків проектів законодавчих актів, які мали б використовуватися при організації державного життя у відновленій українській державі [1, с. 4].

Взагалі, ідея створення КДП ОУН виникла напередодні Другої світової війни. Коли питання агресії проти Польщі вже не-

можливо було заперечити, в Проводі українських націоналістів (далі — ПУН) стало дискутуватися питання про подальший план дій, а саме можливість у найближчий час створення незалежної української держави на західноукраїнських землях, яка повинна була стати основою для соборної української самостійної держави. Готуючись до відновлення державного життя в середині 1939 року, ПУН створив КДП, на яку покладав завдання підготувати проекти нормативно-правових актів, які повинні були регулювати правовідносини майже у всіх сферах української держави, та конституцію майбутньої незалежної України.

Оскільки ОУН була підпільною організацією, то формально КДП діяла при Українському національному об'єднанні (УНО) в Німеччині. Ця організація була створена ще в 1933 році, але була малочисельна, однак після потрапляння у 1937 році під вплив ОУН, перехід організації на позиції українського націоналізму [2, с. 1] та розширення Німеччини в 1939 році (поділ Польщі та приєднання Чехії), внаслідок якого до рейху прибуло багато українців, потужність та кількість членства УНО значно зросли. Головою УНО було обрано учасника визвольних змагань 1917-1920 років полковника Т. Омеляченка, а всі важливі посади займали члени ОУН.

Структура УНО в той час поширювалась на всі землі, що перебували під німецькою владою, що давало можливість залучати до роботи КДП вчених зі всієї території тогочасної Німеччини. Реальну роботу КДП почала лише на початку 1940 року, її очолювали члени ОУН П. Герасименко і Л. Білецький (батько Катерини, майбутньої дружини О. Кандиби (Ольжича)). З боку ОУН за діяльність комісії відповідав керівник Культурної референтури ОУН Олег Ольжич.

КДП складалась з 15 комісій, найголовніші — шкільна, господарська, використання природних копалин, фінансів, сільськогосподарська, промисловості і торгівлі, кооперативного руху. До них входили фахівці, переважно з професури колишніх вищих українських шкіл, що перед війною діяли на території Чехословаччини: Української господарської академії, Високого педагогічного інституту імені Драгоманова та Українського господарсько-технічного інституту [1 с. 5]. Військові питання та міжнародні відносини не належали до компетен

ції КДП, цими питаннями займалися відповідні референтури ПУН.

За словами учасника і свідка тих подій, члена ПУН Д. Андриєвського, комісія «мала опрацювати всякі проблеми в ділянках економічного, громадського й культурного життя під кутом потреб усієї України» [3, с. 154].

У документах зафіксовано прізвища тих (цей перелік не повний), хто брав участь у діяльності комісії: Е. Гаха, Гелетка, М. Гурович, М. Добриловський, І. Кабачків, Б. Мартос, К. Мацієвич, А. Мілянчик, В. Садовський, С. Сірополко, Р. Скочдополь, С. Сулькевич, М. Сціборський, П. Терещенко [4]. Серед цих вчених ми можемо побачити Б. Мартоса, який був прем'єр-міністром уряду УНР. Цей факт вказує на те, що комісія мала високий авторитет серед усіх українських діячів того часу, а не лише серед членів ОУН, та дає нам зрозуміти, що думка ОУН та української громадськості співпадала. Також цікавим є участь чеських вчених — Гелетки та Еміля Гахи (який був з 1938 року президентом Чехословаччини, а з 1939 року — президентом утвореного німецькою владою Протекторату Богемії та Моравії) у формуванні проектів нормативно-правових актів майбутньої української держави. Це дає нам зрозуміти про високий рівень підтримки діяльності організації за кордоном та бажання націоналістичної європейської спільноти допомогти українцям побороти тоталітарний радянський режим та побудувати соборну українську самостійну державу. Таким чином, Олегу Ольжичу вдалось згуртувати групу вчених, які хоч і не завжди були членами ОУН, але творили нові проекти нормативно-правових актів, які конкретизували засади українського націоналізму в різних сферах життя українців. В працях членів комісії був помітний високофаховий підхід до кожної сфери життя, який також враховував українські традиції та особливості геополітичного положення України.

Також варто відмітити, що після розколу в ОУН та поділ на ОУН-б та ОУН-м, ОУН-б у квітні 1941 року створила ще одну Комісію, і фактично деякий час існувало дві КДП [1, с. 5].

Блок документів КДП можна було умовно поділити на дві категорії:

1) документи, безпосередньо написані Комісією, які повинні були регулювати майже усі сфери життя незалежної

України. Ці документи також різнилися між собою. Одні були опрацьовані до окремих деталей, наприклад, положення про міністерство освіти, інші були досить лаконічні, наприклад, указ про введення національної валюти гривні, інші ж зовсім були подані у формі загальних міркувань та нагадували начерки;

2) допоміжні документи, такі як структура адміністративно-територіального поділу, структура владних органів тощо сусідніх країн та СРСР, конституційні норми різних країн та інші, які могли бути використані Комісією як довідковий та аналітичний матеріал.

Також варто приділити особливу увагу проекту конституції України, яка була створена М. Сціборським у 1940 році. Вона складалась з 11 розділів [1, с. 8] та повинна була стати «краєугольним камінням» законодавства незалежної України після повалення комуністичної влади. Особлива увага приділялась розділу 3, який повинен був регулювати права голови держави, яка повинна була бути президентською республікою з міцною президентською владою. На це вказує навіть назва розділу — «Розділ 3 — Голова Держави — Вождь Нації». Сам розділ складався з 20 артикулів (на сучасний лад вони би називалися статті). Для порівняння — більшість розділів мало близько 6 артикулів, а середня кількість артикулів у розділах складала 11. Проект цієї конституції за змістом відповідав найвищим вимогам конституційних актів і містив усі необхідні норми, починаючи з встановлення державних атрибутів і завершуючи правовим статусом іноземців.

Документи КДП, окрім проекту Конституції М. Сціборського, були виявлені в особистому архіві колишнього культурного референта (1944-1949 роки), учасника подій, провідного діяча ОУН О. Лащенка, які потім були передані до Бібліотеки імені О. Ольжича, а звідти — до Архіву ОУН у м. Києві, де вони знаходяться дотепер.

Література

1. Миронець Н. Ю. Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів. Том 7 : Документи Комісії Державного Планування ОУН (КДП ОУН) / Н. Ю. Миронець. — К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2002. — 208 с.

2. Вікіпедія. Українське національне об'єднання (Німеччина) [Електронний ресурс] — Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Українське_національне_об'єднання_Німеччина) — Назва з екрана.
3. Андрієвський Д. Ю. Непогасний огонь віри : Під знаком Саксен- гаузену / Д. Ю. Андрієвський. — Париж : Націоналістичне видавництво в Європі, 1974. — 254 с.